

Asia: VN/301/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sairausvakuutuslain 4 luvun muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lähtökohtaisesti Näkövammaisten liitto kannattaa muutosta, jossa määräaikainen järjestelmä muutetaan toistaiseksi voimassa olevaksi. Pelkkä enimmäistaksan muuttaminen toistaiseksi voimassa olevaksi ei kuitenkaan ole riittävää, vaan samalla on perusteltua tehdä myös muita muutoksia. Näille muutoksille on nyt tilaisuus, koska Kela käyttää viimeisen nykyisen sopimuskauden optiovuoden vuonna 2026. Sosiaali- ja terveysministeriö on perustellut muiden muutosten tekemättä jättämistä sillä, että sopimuskausi on kesken ja optiovuosia on käytettävissä. Tulevassa tilanteessa näin ei ole. Enimmäishintajärjestelmän sisällölliset muutostarpeet todetaan myös Owalgroupin (2025) tekemässä selvityksessä Kelan taksipalveluiden hintasääntelystä. Kun järjestelmä aiotaan muuttaa toistaiseksi voimassa olevaksi lailla, siinä olevat epäkohdat ja puutteet tulee korjata yhtenä kokonaisuutena. Näin tulee toimia, mikäli esityksen tavoitteena oleva vakuutettujen hoitoon pääsyn turvaaminen halutaan tosiasiaassa toteuttaa.

Taksien saatavuuden haasteet

Esityksessä todetaan, että taksien saatavuushaasteita on ilmennyt erityisesti suurten esteettömien ajoneuvojen kohdalla. Näkövammaisten liitto huomauttaa, että jo useamman vuoden henkilöautotaksia käyttävillä näkövammaisilla ihmisillä on ollut havaintoja taksien saatavuushaasteista. Haasteita taksien saatavuudessa on sekä haja-asutusalueilla että lyhyillä matkoilla. Myös hyvin varhaisiin aamuihin tai aamuöihin taksia on ollut joillain alueilla vaikea saada.

Taksit eivät ota vastaan tilausta, koska sen ajaminen ei ole kannattavaa etenkin, kun otetaan huomioon luokseajon kustannukset. Tämä aiheuttaa tilanteen, jossa näkövammaisen ei saa taksia, vaikka sen tarvitsisi. Samoin haasteita on silloin, kun näkövammaisella on liikkumisen apuvälineenä opaskoira. Taksinkuljettajat jättävät hyväksymättä tilauksia, joissa lisätiedoissa on maininta opaskoirasta.

Hallituksen esityksen luonnoksen luvussa 2.5.2 esitellään Owl Groupin toteuttamaa selvitystä. Selvityksen tiedonkeruussa on noussut esiin ehdotuksia siitä, miten lyhyiden matkojen sekä haja-asutusalueiden ja syrjäseutujen osalta parannettaisiin Kela-kyytien saatavuutta. Näkövammaisten liitto pitää esiin nousseita ehdotuksia kannatettavina.

Avustamislisä jättää näkövammaiset selviytymään itse

Vaikka lausuntokierroksella olevassa esityksessä ei oteta kantaa eikä esitetä muutoksia avustamislisään, Näkövammaisten liitto nostaa esiin epäkohdan, joka vaatii korjaamista.

Avustamislisää voi periä vain silloin, kun asiakkaan kuljettaminen edellyttää esteetöntä ajoneuvoa. Näkövammaisten liitto huomauttaa, että näkövammaisen asiakas tarvitsee monesti taksinkuljettajan apua löytääkseen oikeaan paikkaan tai löytääkseen tahon, jolta voi pyytää opastusta eteenpäin. Samoin näkövammaisen tarvitsee monesti taksinkuljettajan noutamaan hänet sisältä rakennuksesta.

Näkövammaisen ei kuitenkaan tarvitse esteetöntä ajoneuvoa. Hänelle turvallisim ajoneuvo on henkilöauto. Avustamislisää ei voi periä tilanteissa, joissa asiakas tarvitsee avustamista tai opastamista, mutta hänellä ei ole tarvetta esteettömälle ajoneuvolle. Tämä voi aiheuttaa tilanteen, jossa näkövammaisen jää vaille tarvitsemaansa opastamista tai avustamista. Näkövammaisten liiton saamien kokemustietojen mukaan tällaisia ongelmia on ollut. Taksinkuljettajat jättävät näkövammaisen asiakkaan ulko-ovelle tai eivät nouda häntä sisältä. Tähän tarvitaan muutos, jotta näkövammaisten ihmisten sujuva ja turvallinen asiointi voi toteutua.

Ratkaisuna Näkövammaisten liitto ehdottaa, että avustamislisää laajennetaan tilanteisiin, joissa näkövammaisen ihminen tarvitsee esimerkiksi taksinkuljettajan apua löytääkseen oikeaan paikkaan tai taksinkuljettajan noutamaan hänet sisätiloista. Lisäksi avustamislisä tulisi maksaa pysähtymistilanteissa, jotta näkövammaisen ihminen saa pysähdysten (muun muassa apteekkikäynti) aikana tarvitsemansa avun ja opastuksen taksinkuljettajalta. Avustamislisän suuruus voi olla pienempikin esteettömän ajoneuvon kohdalla, sillä näkövammaisen opastaminen esimerkiksi oikeaan paikkaan on tehtävänä erilainen kuin tällä hetkellä avustamislisään oikeuttavat tehtävät.

Näkövammaisten liitto on esittänyt yllä olevan esityksen sekä vuoden 2023 että vuoden 2024 lopulla lausueessaan sairausvakuutuslain nojalla korvattavista taksimatkoista. Ongelma on siten sosiaali- ja terveysministeriön tiedossa. Vuoden 2024 lopulla Näkövammaisten liitto esitti, että asiaa olisi perusteltua tarkastella, kun sosiaali- ja terveysministeriö toteuttaa selvityshankkeen, jonka tarkoituksena on arvioida Kela-taksien sääntelyn erityiskysymyksiä siitä näkökulmasta, miten jatkossakin voitaisiin turvata kustannustehokkaan ja laadukkaan Kela-taksipalvelun toteutuminen. Selvityshankkeen oli tarkoitus toimia pohjana vuonna 2025 käynnistettävälle säädösvalmistelulle, jonka yhteydessä tarkastellaan Kela-taksien enimmäishintasääntelyyn liittyviä

säädösmuutostarpeita. Kyseinen selvitys on Owal Groupin toteuttama selvitys, johon sosiaali- ja terveysministeriö on viitannut lausuntokierroksella olevassa esitysluonnoksessa.

Hallituksen esityksen luonnoksen luvussa 2.5.2 todetaan, että selvityksen tiedonkeruuseen osallistuneet ehdottivat avustamislisän laajentamista koskemaan tavallisia henkilöautoja. Lisäksi kyselyyn vastanneista taksialan toimijoista monet pitivät kohtuuttomana, että taksiyrittäjä ei saa korvausta tilanteesta, jossa asiakkaan avustamiseen kuluva aika ylittää 15 minuuttia. Nämä selvityksen tulokset tukevat Näkövammaisten liiton esitystä, että avustamislisää laajennetaan. Laajentaminen toteuttaisi myös YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen veloitteita näkövammaisten kohdalla tilanteissa, joissa he käyttävät Kela-kyytejä.

Näkövammaisten liitto jatkaa mielellään keskustelua ehdotuksesta.

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen osallistamisvelvoite

Näkövammaisten liitto muistuttaa sosiaali- ja terveysministeriötä YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevasta yleissopimuksesta. Sopimus on Suomea sitova ja on voimassa lakina.

Sosiaali- ja terveysministeriö on sairausvakuutuslain 4 luvun muuttamista koskevan lausuntopyynnön jakelussa ottanut mukaan vain Vammaisfoorumin. YK:n vammaissopimuksen 4 artiklan 3 kohdan osallistamisvelvoite on yksiselitteinen. Osallistamisen tulee olla riittävän laajaa. Lausuntopyyntö olisi tullut lähettää laajasti eri vammaisjärjestöille.

Hyvä hallinto ja hyvä lainvalmistelu

Säädösvalmistelun kuulemisoppaassa annetaan ohjeet kuulemiseen säädösvalmisteluprosessissa. Oppaassa todetaan, että säädösehdotuksista pyydettävien kirjallisten lausuntojen antamiseen varataan aikaa vähintään kuusi viikkoa ja laajoissa hankkeissa vähintään kahdeksan viikkoa. Lausuntoaikaa on aihetta pidentää, jos se muuten ajoittuisi yleiseen lomakauteen. Lausuntoaika voi vain perustellusta syystä olla edellä mainittua lyhyempi. Tällöin lausuntoaika perustellaan lausuntopyynnössä sekä hallituksen esityksessä tai asetuksen tai määräyksen esittelymuistiossa. <http://kuulemisopas.finlex.fi/ohje/kuulemisohje/#jakso-1-4-kuulemisen-ajoitus>

Näkövammaisten liitto toteaa, että tämän lausuntopyynnön lausuntoaika ajoittuu täysin yleiseen lomakauteen. Lausuntopyyntö julkaistiin 19.6.2025 ja lausunnot on jätettävä 25.7.2025. Lausuntoaikaa on viisi viikkoa ja yksi päivä ja se ajoittuu täysin yleiselle lomakaudelle. Sosiaali- ja terveysministeriö on sivuuttanut säädösvalmistelun kuulemisoppaan kirjaukset.

Lisätietoja

järjestöjohtaja Sari Kokko, sari.kokko@nakovammaistenliitto.fi

Näkövammaisten liitto ry

Kari Vähänen

Sari Kokko

hallituksen puheenjohtaja

järjestöjohtaja

Kokko Sari

Näkövammaisten liitto ry